

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari	10
<i>Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora</i>	
Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari.....	14
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi</i>	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni	18
<i>Abdullayeva Arofatxon Abduvaxobovna, Mirzahamdov Shahriyor Botir o'g'li</i>	
O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari	22
<i>Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li</i>	
Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi.....	28
<i>Allamova Shoxista Shavkat qizi</i>	
Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar).....	33
<i>Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish	37
<i>Axmedova Muxabbat Axmedovna</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funktsiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremlar va ularning isbotlari	42
<i>Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	46
<i>D. M. Xolnazarova</i>	
Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida	49
<i>Ibragimova Aziza Toshniyazovna</i>	
Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli	55
<i>Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi</i>	
Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating.....	58
<i>Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna</i>	
Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo.....	64
<i>Kobilov Sobir Donakulovich</i>	
Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari.....	69
<i>Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li</i>	
3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari	75
<i>Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli	80
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi.....	84
<i>Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari	88
<i>Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi	94
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari.....	100
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich</i>	
O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni	103
<i>Sobirova Marjona Shavkat qizi</i>	
Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish	110
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	114
<i>Shokirova Hilola Abduraxmon qizi</i>	
Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi	120
<i>Aytimbetova U. T.</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ...	124
<i>Axmedova Nazokat Erkinovna</i>	
"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-dagnostik komponentlari.....	128
<i>Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich</i>	
Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar	132
<i>Rajabova Zarafshon Davronovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari	135
<i>Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.....	140
<i>Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi</i>	
Образность современной медицинской терминологии	144
<i>Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна</i>	
Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.....	148
<i>Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи</i>	
Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды	153
<i>Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи</i>	
"TALIA": система контент-генерации на основе ИИ для подготовки учителей	157
<i>Хасанов Зафар Шавкат угли</i>	
Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills	164
<i>Allamuratov Gofur Ashurovich</i>	
Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.....	169
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari	172
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari.....	176
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari.....	179
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	183
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish	187
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.....	191
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.....	196
<i>Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari	203
<i>Urunov Abduxalil Madjidovich</i>	
STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	208
<i>Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.</i>	
STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish	214
<i>Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
<i>Haydarov Mirjalol Shog'dorovich</i>	

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING KASBIY SHAKLLANISH INDIVIDUAL TRAYEKTORIYASINI LOYIHALASH METODIKASI M. B. Sheraliyeva	222
RAQAMLI DAVRDA KITOBXONLIK MADANIYATI VA ADABIYOTNING ROLI Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi	228
JISMONIY TARBIIYA TA'LIMIDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI O'razboeva Adiba Abdug'ani qizi	231
MILLIY KASHTACHILIK ASOSIDA 5-SINF O'QUVCHILARINING ESTETIK TARBIIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI Olimova Dilnoza Murodullo qizi	236
ARALASH TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI 5E MODEL VOSITASIDA TAKOMILLASHTIRISH Rajabova Nodirabegim Komilovna	240
OLIY TA'LIM TALABALARINING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH Raximov Bobirjon Abdurasulovich	245
RAQAMLI PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY TA'LIM RIVOJLANISHIDAGI O'RNI Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna	250
AJDODLAR SIYAMOSINI IFODALASH VOSITASIDA TALABALARNI MILLIY IFTIXOR RUHIDA TARBIIYALASH JARAYONI PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA Xaitov Zufar Asroralievich	255
ГОТОВНОСТЬ К ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ У ДЕТЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ Шералиев Сарварбек Сохибжон угли	260
OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING MUSTAQIL ISHINI TASHKIL ETISHGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI Asadova Zarina Axmadovna	263
GRAMMATIK TARJIMA METODINING ASOSIY TAMOYILLARI VA XUSUSIYATLARI Erkinova Madina Komil qizi	272
UMUMTA'LIM MAKTABLARINI BOSHQARISHDA SINIF RAHBARLARI FAOLIYATINING PEDAGOGIK MOHIYATI Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	275
MAKTABGA TAYYORLOV GURUHIDA BOLALARNI SAVODGA TAYYORLASHDA RIVOJLANISH MARKAZLARINING METODIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi	282
TURIZM SOHASI TALABALARINING INGLIZ TILIDAGI KASBIY DISKURSIDA UCHRAYDIGAN KOMMUNIKATIV TO'SIQLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI Usmonova Zilola Javlon qizi	289
CHET TILINI KASBIY FANLAR BILAN INTEGRATSIYALASHDA CLIL MODELINING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich	294
BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM O'QITUVCHILARINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH Rajabova Dilfuza Abdumajitovna	299
СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ТРЕВОЖНОСТИ И СТРАХА У ЖЕРТВ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ Махмудова Д. А.	303
ADABIY ASARLARDA XRONOTOP MUAMMOSINING BADIY AHAMIYATI Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich	306
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI INTELEKTUAL RIVOJLANTIRISHDA SENSOR INTEGRATSIYA YONDASHUVINING AHAMIYATI .. To'rayeva Charosxon Shavkat qizi	311
BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARIDA EKOLOGIK TARBIIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi	316
BADIY ASARLARNI O'QITISHDA EMPATIK YONDASHUVNING METODIK IMKONIYATLARI Shoyimova Shaira Sanakulovna	320
BOLALAR ME'YORIY ONTOGENEZIDA YOZUV VA GRAFOMOTOR KO'NIKMALARINI RIVOJLANISHI Alimova Kamola Xayrulla qizi	323
YOSH VOLEYBOLCHILARDA O'YIN QARORINI QABUL QILISH (Decision-making) KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI Azimova Gulnoza Karimjon qizi	328
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi	333

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	336
<i>Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati.....	340
<i>Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati	345
<i>Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li</i>	
Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari	348
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi	352
<i>A. Bozorov</i>	
Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida	357
<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar	362
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida	370
<i>M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza</i>	
Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari.....	373
<i>Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi</i>	
Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari	378
<i>Biysenov Temirbek</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari	382
<i>Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna</i>	
"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari	388
<i>Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi</i>	
Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek.....	392
<i>Elchayev Zokhidjon Akhmatovich</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari	396
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.....	400
<i>Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	403
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish	406
<i>G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova</i>	
Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida).....	411
<i>Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna</i>	
Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	416
<i>Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish	419
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda dual yondashuv	422
<i>Israilova Xusnida Adilovna</i>	
Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar	427
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek</i>	
Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari.....	432
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati	435
<i>Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari	439
<i>Kambarova Dilfuza Salijanovna</i>	
Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni	443
<i>Karimova Nigora</i>	
Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi	447
<i>Karribojeva Lobarxon Fayzulla qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish.....	452
<i>Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi</i>	
CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi	457
<i>Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatullojevna</i>	
Project-Based Learning in Professional Education	461
<i>Mukhtarova Nozima Kuchkarovna</i>	
Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili	464
<i>Nazarova Madinabonu Narzi qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni.....	468
<i>Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati.....	472
<i>Nozimbojeva Muqaddas Abdulvohid qizi</i>	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish.....	477
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna</i>	
Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalarning pedagogik tahlili	480
<i>Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi</i>	
Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish.....	485
<i>Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna</i>	
Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni.....	489
<i>Nurmatova Maftuna Ilxamovna</i>	
Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	493
<i>O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi</i>	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari.....	498
<i>O'rozbojeva Dilnoza Alimboy qizi</i>	
Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli	501
<i>Ochilova Sanobar Narzullayevna</i>	
Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari	504
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari.....	508
<i>Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna</i>	
Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	512
<i>Otaboboyeva Umida Ilxomovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati	517
<i>Parpijeva Mohinur Baxtiyor qizi</i>	
Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati.....	520
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari	523
<i>Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi</i>	
Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari.....	527
<i>Sadullojeva Farog'at Hikmatillo qizi</i>	

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi	530
Saotov Farhod Alisher o'g'li	
Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida).....	535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi	
O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	539
Sharipova Marjona Rashidovna	
Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi.....	543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish	546
Umarova Gulshod Abduljabbarovna	
Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari	552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich	
Karate sport turining madaniyati.....	556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li	
Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri.....	567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi	
Интерпретация биологических терминов на русском языке	570
Абдуллаева Нигора Курбановна	
Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война".....	574
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой"	578
Коржова Шахло Одилжоновна	
Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований	585
Нурова Хикоят Кенжаевна	
К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков	590
Рахимова Мухайё Акмаловна	

OLIV TA'LIM PROFESSOR- O'QITUVCHILARINING KASBIY RIVOJLANISHI VA QADRIYATLAR INTEGRATSIYALASHUVINING O'ZIGA XOSLIGI

A. Bozorov

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

"Pedagogika va psixologiya" kafedrası PhD, katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim sharoitida pedagoglarning XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirish, shaxsiy qadriyat yo'nalishlari va kasbiy kompetentligini shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagog shaxsining shakllanishida qadriyatlar tizimi, ma'naviy meros va tarixiy mutafakkirlarning qarashlari muhim omil sifatida yoritilgan. Tadqiqotda professor-o'qituvchilarning kasbiy kamoloti, axloqiy fazilatları va zamonaviy pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlashda qadriyatlarıning o'rnı ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy ta'lim, XXI asr ko'nikmalari, pedagog shaxsi, qadriyatlar tizimi, qadriyat yo'nalishlari, kasbiy kompetentlik, ma'naviy meros, pedagogik faoliyat, kasbiy kamolot.

Abstract: This article analyzes the development of 21st-century skills among teachers in the context of modernized education, focusing on the formation of professional competence and value orientations of the teacher's personality. Special attention is given to the role of spiritual heritage and the ideas of Eastern scholars in shaping the personality of university teachers. The study highlights the importance of value systems in the professional development and effectiveness of pedagogical activity in higher education.

Key words: modern education, 21st-century skills, teacher personality, value orientations, value system, professional competence, spiritual heritage, pedagogical activity, professional development.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы развития навыков XXI века у педагогов в условиях модернизированного образования, формирования профессиональной компетентности и ценностных ориентаций личности. Особое внимание уделяется роли духовного наследия и идей восточных мыслителей в формировании личности преподавателя. В работе раскрывается значение системы ценностей в профессиональном развитии и эффективности педагогической деятельности преподавателей высшей школы.

Ключевые слова: современное образование, навыки XXI века, личность педагога, ценностные ориентации, система ценностей, профессиональная компетентность, духовное наследие, педагогическая деятельность, профессиональное развитие.

KIRISH

Jahonda modernizatsiyalashgan ta'lim sharoitida pedagoglarda XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy ta'limiy yondashuvlarga ustuvorlik berilmoqda. Shuningdek, xalqaro ta'lim tajribalaridan kelib chiqib, pedagoglarda tayanch kompetensiyalari, kommunikativ qadriyatlar tizimi va kreativ ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan yondashuvlar keng qo'llanilmoqda.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda iqtidorli yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning ichki qobiliyatlarini, tayanch kompetensiyalarini va zamonaviy ko'nikmalarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Buning uchun oliy ta'lim muassasalarida pedagoglardan kasbiy bilimlarni zamonaviy yondashuvlar bilan yetkazib berish talab etilmoqda. Bizga ma'lumki, yoshlarga ta'lim-tarbiya berish jarayonida davr talabidagi qadriyatlar asosida munosabatlarga kirishib, ularning ichki hayotiy qadriyatlariga mos tarzda bilimlarni yetkazib berishga harakat qilinmoqda.

Zamonaviy pedagogik jarayon o'z mazmunida ijtimoiy-madaniy hayotning ko'plab murakkabliklari va ziddiyatli holatlarini aks ettiruvchi ijtimoiy hodisadir. Ta'lim-tarbiya masalalari har doim, har bir davrda jamiyat va davlatning bosh islohotlaridan biri bo'lib kelgan. Chunki yosh avlodni tarbiyalash, barkamol inson bo'lib yetishishida ularga yo'l-yo'riq ko'rsatish hamda ularni jamiyat uchun yetuk inson qilib tarbiyalash kabi masalalar har bir ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir. Bundan tashqari, zamonaviy professor-o'qituvchi va

uning samarali faoliyati uchun zarur bo'lgan kasbiy kompetentlik, o'z-o'zini rivojlantirish, o'zini kamol toptirish, ichki tolerantlik, fidoiylilik, sabr-toqatlilik, o'z ustida ishlash qobiliyati, o'z-o'zini nazorat qila olish qobiliyati, boshqalarning his-tuyg'ularini tushuna olish qobiliyati, muvaffaqiyatli professor-o'qituvchiga xos psixologik xususiyatlar kabi masalalarni kasbiy kamolot tushunchasi negizida o'rganish oliy ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga hamda o'qituvchilar faoliyati bilan bog'liq ayrim muammolarning oldini olishga xizmat qilishi ehtimoldan holi emas.

Universitet o'qituvchisi shaxsini shakllantirish murakkab va uzoq jarayondir. Bu jarayon o'qituvchining har bir faoliyat turining ko'plab tarkibiy qismlarini o'z ichiga oladi. O'qituvchining shaxs tuzilishini shakllantirishda qadriyat yo'nalishlari va qadriyatlarning o'zni haqida gapirishdan oldin tushunchalarning ta'rifini aniqlashtirish kerak. Shaxsiy qadriyat yo'nalishlari, boshqa har qanday ko'p qiymatli fanlararo ilmiy konsepsiya singari, turli mualliflarning asarlarida turlicha talqin etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bir qator tadqiqotlarda "shaxsiy qadriyat yo'nalishlari" tushunchasi asosan motivatsion-ehtiyoj yoki semantik sohani tavsiflovchi atamalarga to'g'ri keladi. Shunday qilib, A. Maslou aslida "qadriyatlar", "ehtiyotlar" va "motivlar", V. Frankl esa "qadriyatlar" va "shaxsiy ma'nolar" tushunchalarini ajratmaydi. Ko'pgina rus asarlarida qadriyat yo'nalishlari u yoki bu muallifning asosiy tadqiqot obyekti bo'lgan boshqa, aniqroq psixologik tushunchalar tomonidan o'zlashtirilganga o'xshaydi.

D.A. Leontiyev qadriyatlar "egoistik emas" ekanligini, ehtiyojlardan farqli o'laroq, qadriyatlar ma'lum bir lahza bilan cheklanmasligini va ichkaridan hech narsani jalb qilmasligini, balki "tashqaridan jalb qilishini" ta'kidlaydi [8].

Qadriyat yo'nalishlarini o'rganish "qadriyat" konsepsiyasi ta'rifining eng maqbul imkoniyatlarini kengaytiradi. Shaxsni nima boshqarishi haqidagi savolga javob izlashda uning o'z faoliyatida nimaga tayanishi va mehnat jarayonida qanday munosabatlarni o'rnatishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotlar tahlili asosida M.S. Yaniskiy qadriyat yo'nalishlari tushunchasining ta'rifini to'g'risida xulosa chiqaradi. Shunday qilib, qadriyat yo'nalishlari har doim ierarxik tizimni tashkil etadigan va shaxs tarkibida faqat uning elementlari sifatida mavjud bo'lgan maxsus psixologik shakllanishlardir. Insonning ma'lum bir qadriyatga yo'nalishini uning boshqa qadriyatlarga nisbatan ustuvorligi va subyektiv ahamiyatini hisobga olmaydigan, ya'ni tizimga kiritilmagan alohida shakllanish turi sifatida tasavvur qilishning iloji yo'q.

O'zbek olimlarining qadriyatlar haqida olib borgan tadqiqotlarga qo'shgan hissasi xilma-xildir, ammo qadriyatlar mavzusi ko'hna va navqiron Sharq, uning tarkibiy qismi bo'lgan Markaziy Osiyo va O'zbekiston mutafakkirlari hamda olimlari uchun ham begona emas. Qadriyatshunoslik tarixining eng teran jihatlarini faqat G'arbdan emas, balki Sharqdan qidirish ham foydadan holi bo'lmas kerak. Xorazmiy, Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Najmiddin Kubro, al-Buxoriy, at-Termiziy, Yassaviy, Ulug'bek, Jomiy, Navoiy, Mashrab, Bedil, Maxtumquli, Abay, Behbudiy, A. Avloniy kabi mutafakkir va olimlarning ijodida ham bu mavzuning izlari bor [4]. Gap ana shu izlarni izlab topishda, ularni unutmastikda, yangilab turishda hamda zamona realliklari nuqtai nazaridan xolisona talqin qilishdadir.

Quyida biz yurtimizning o'tmish madaniyatida qadriyatlar muammosi qanday ahamiyat kasb etganligi va ilm ahli tomonidan qay tariqa yoritilganligini qisqacha tahlil qilamiz. Biz uchun bunda eng asosiy maqsad tarixiy tadqiqot emas, balki masalaning qadriyatshunoslik bilan bog'liq tarzda qo'yilishi va tahlil qilinishidir.

Mamlakatimizda Xorazmiy, Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Najmiddin Kubro, Ahmad Yassaviy, Bahouddin Naqshbandiy, Ulug'bek, Navoiy, Mashrab, Bedil, Ahmad Donish, Abdulla Avloniy va boshqa mutafakkirlarning qariyb barchasi o'z davrida muayyan qadriyatlar tizimiga e'tibor berganlar, o'z munosabatlarini bildirganlar. Qadriyatlar mavzusini Abu Rayhon Beruniy ham chetlab o'tmagan. Beruniy qomusiy olim sifatida qadriyatlar tabiatini juda yaxshi o'rgangan. Ma'naviy qadriyatlarining vujudga kelishi, Beruniy fikricha, ijtimoiy munosabatlar, kishilarning yashash tarzi, moddiy ehtiyojlari, qiziqishlari, manfaatlari, talablari va maqsadlari bilan uzviy bog'langan. Beruniy inson eng asosiy qadriyatlardan biridir, tafakkur esa uni boshqa jonzotlardan ajratib turadigan ma'naviy omildir, deb hisoblagan. U ma'naviy qadriyatlar tizimini o'ziga xos tarzda ifodalaydi, ya'ni yaxshi va yomon xulqlarga ajratadi. Uning fikricha, yaxshi xulqlarga rostgo'ylik, odillik, oqillik, mardlik, botirlik va muruvvatlilik kabi qadriyat xususiyatlar, yomon xulqlarga esa yolg'onchilik, zolimlik, qalloblik, o'g'rilik, hiylagarlik, nomardlik kabi jihatlar mansubdir.

Oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy rivojlanishida qadriyatlarining integratsiyalashuvi ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mavzuga oid tadqiqotlar tahlil qilinganda, qadriyatlar tushunchasiga ilmiy jihatdan keng ta'riflar berilganligiga guvoh bo'lamiz.

Qadriyatlarini o'rganishga oid falsafiy qarashlarda, sotsiologiya, tibbiyot va pedagogika fanlarida qadriyat yo'nalishlarini o'rganishga doir turli nazariyalar mavjud. Qadriyat yo'nalishi va qadriyatlar tizimining har qanday faoliyat uchun muhimligi hamda dolzarbligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Xitoylik faylasuf Konfutsiy inson va jamiyat taraqqiyotining asosiy omillari ustida to'xtalib, quyidagi fikrlarni aytgan edi: "Kamolotga erishish uchun avvalo qalb pokizaligi haqida o'ylash kerak. Qalb pokizaligiga esa yurak haqiqatni izlaganda va ruh oriflikka intilgan taqdirdagina erishiladi". Imom Buxoriy "Al-adab al-mufrad" to'plamining husn-u xulq bobida: "Tarozida husn-u xulqdan ko'ra og'irroq narsa yo'qdir", deyilgan hadisni uchratish mumkin.

Tarixdan ma'lumki, dinlarda odam dunyoqarashini komillikka olib chiqish va shu ruhga yo'naltirishga xizmat qilgan muayyan tajribalar mavjud. Shu yo'sinda ma'lum odamiy xatti-harakatlarni komillikka yetkazish uchun me'yorlar va taqiqlar belgilab qo'yilgan. Ajdodlarimiz insonning komillikka erishish bosqichlari, manbalari, omillari va mexanizmlari yuzasidan keng ko'lamli mulohazalar yuritish bilan cheklanib qolmasdan, balki uning kamolotini harakatlantiruvchi obyektiv va subyektiv shart-sharoitlar hamda ilmiy-amaliy g'oyalarni yaratganlar.

Yusuf Xos Hojib ham insonga aql berib qo'yilgan, shuning uchun ham yer yuzida har qanday mushkullikni oson yenga oladi, degan fikrni bildiradi. Jaloliddin Rumiy insonni kamolotga yetkazuvchi axloqiy sifatlarni eng ko'p tarannum etgan mutafakkirlardan biridir. U insonni tadqiq etish asnosida uning tabiati va intilishlarini kuza-tadi, qalb tug'yonlarini qidirib topadi. Insonning buyukligi bilan birga, nuqsonlari, ya'ni nafs va hirs oqibatida kelib chiqadigan yovuzliklarni tahlil etib, bulardan qutilish va poklanish yo'llarini ko'rsatadi.

Avvalo shuni aytish joizki, insonning ma'naviy kamolotga erishish yo'llari, ma'rifati bo'lishi va saodatga erishishi sodda harakatlar orqali bayon etilgan. Rumiy inson kamoloti uchun kurashchi shaxs sifatida maydonga chiqib, insonni o'zligini anglashga, yomonlikdan nafratlanishga va yaxshilikdan faxrlanishga o'rgatadi. U insonlarni to'g'rilikka, soflikka yo'naltirishi va ilm olishga undashi bilan birga, ezgulik va poklikni targ'ib qilgan hamda o'zi komillikning namunasiga aylangan.

Aziziddin Nasafiy esa komil insonga quyidagicha ta'rif beradi: "Bilgilki, barkamol inson deb shariat, tariqat va haqiqatda yetuk bo'lgan odamga aytdilar. Agar bu iborani tushunmasang, boshqa ibora bilan aytayin. Bilgilki, komil inson shunday insondirki, unda quyidagi to'rt narsa kamolga yetgan bo'lsin: yaxshi so'z, yaxshi fe'l, yaxshi axloq va ma'rifat".

Mutafakkirning mazkur ta'rifidan kelib chiqadigan bo'lsak, kasbiy kamolotga erishgan professor-o'qituvchi yaxshi fazilatlarini egallab borishini tushunish mumkin. Jumladan, Abdulla Avloniy axloqni bunday ta'riflaydi: "Insonlarni yaxshilikka chaqiruvchi, yomonlikdan qaytaruvchi bir ilmdir". Ushbu fikrlarni ham alohida ta'kidlash joizdir.

Jamiyatda insonning axloqiy kamolot muammolari tor ma'noda yoki bitta millat manfaatlarini bilan bog'liq ravishda talqin etilmaydi. Balki jamiyat taraqqiyotini ta'minlash, undagi barcha muammolarni yechishning asosiy, hal etuvchi sharti sifatida talqin qilinadi. Komil axloqning mezonlari mavjud bo'lib, kishi ularni shakllan-tirib borgandagina axloqiy komillikka erishadi.

G.N. Navro'zova "Naqshbandiya kamolot yo'li" asarida inson kamoloti uchun tasavvufda o'z-o'zini idora etish yo'li, asosan, qalb tarbiyasi va uning holati masalasiga e'tibor berish kerakligini ta'kidlab o'tgan. Kasbiy rivojlanishda professor-o'qituvchilarning kasbiy kamoloti qadim-qadimdan xalq e'tiborida bo'lib kelganligi va hozirgi kunda ham ta'lim oldida turgan mas'uliyatlar ulardan har tomonlama sifat ko'rsatkichlariga ega bo'lishni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyala-shuvining o'ziga xos jihatlarni aniqlashga qaratilgan ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodo-logik asosini pedagogika, psixologiya, aksiologiya hamda kasbiy rivojlanish nazariyalariga oid ilmiy qarashlar tashkil etdi. Mazuni yoritishda mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, monografiyalar, ilmiy maqolalar hamda normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, qiyosiy-tahliliy yondashuv, tizimli yondashuv va umumlashtirish metod-laridan foydalanildi. Nazariy tahlil yordamida kasbiy rivojlanish va qadriyatlar integratsiyasiga oid ilmiy manbalar o'rganildi hamda mavjud nazariy qarashlar tizimlashtirildi. Qiyosiy-tahliliy metod asosida turli olimlarning qadri-yatlar, kasbiy kompetentlik va pedagogik faoliyatga doir yondashuvlari o'zaro taqqoslandi.

Shuningdek, professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutuvchi ma'naviy-axloqiy, kasbiy va ijtimoiy qadriyatlarining integratsiyalashuv mexanizmlari tizimli tahlil qilindi. Tadqiqotda oliy ta'lim muassas-alari faoliyatiga oid ilmiy-nazariy manbalar, davlat ta'lim siyosatiga doir hujjatlar hamda pedagogik amaliyotda qo'llanilayotgan yondashuvlar o'rganildi.

Olingan ma'lumotlar kontent-tahlil va ilmiy umumlashtirish usullari asosida qayta ishlanib, professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyasining ahamiyati, uning pedagogik jarayon sama-radorligiga ta'siri hamda kasbiy kamolotga xizmat qiluvchi omillar aniqlandi. Tadqiqot natijalari asosida oliy ta'lim tizimida professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini takomillashtirishga oid ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyalashuvi muhim omillardan biri ekanligini ko'rsatdi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim tizimida pedagogning kasbiy kompetentligini faqat bilim va ko'nikmalar emas, balki uning ma'naviy-axloqiy qarashlari, kasbiy qadriyatlari ham belgilab beradi. Kasbiy faoliyatda mas'uliyat, halollik, adolat, insonparvarlik, fidoyilik va innovatsion fikrlash kabi qadriyatlarning ustuvorligi pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Nazariy manbalar tahlili asosida professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyalashuvining uchta asosiy yo'nalishi aniqlandi. Birinchi yo'nalish ma'naviy-axloqiy qadriyatlar bilan bog'liq bo'lib, bunda pedagogning kasbiy burchga sadoqati, ta'lim jarayonidagi mas'uliyati va o'z faoliyatiga nisbatan ongli munosabati muhim ahamiyat kasb etadi. Ikkinchi yo'nalish kasbiy qadriyatlarni qamrab olib, pedagogning o'z ustida ishlashi, malakasini muntazam oshirishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishi va innovatsion faoliyatga tayyorligini ifodalaydi. Uchinchi yo'nalish esa ijtimoiy qadriyatlar bilan bog'liq bo'lib, hamkasblar, talabalar va jamiyat bilan samarali muloqot qilish, tolerantlik va hamkorlik madaniyatini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Tahlillar natijasida qadriyatlar integratsiyasining professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyatiga ijobiy ta'siri aniqlandi. Xususan, kasbiy qadriyatlarni o'z faoliyatiga singdirgan pedagoglarda ta'lim sifati, talabalar bilan samarali kommunikatsiya va pedagogik motivatsiya darajasining yuqori bo'lishi kuzatildi. Shuningdek, qadriyatlar asosida faoliyat yurituvchi pedagoglarning kasbiy moslashuvchanligi, o'z-o'zini rivojlantirishga intilishi va ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni samarali hal etish qobiliyati yuqoriroq ekanligi aniqlandi.

Tadqiqot davomida professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida ayrim muammolar ham mavjudligi kuzatildi. Jumladan, qadriyatlar va kasbiy faoliyat o'rtasidagi uyg'unlikning yetarli darajada shakllanmaganligi, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qadriyatlar bilan integratsiyalash bo'yicha metodik tavsiyalarning kamligi hamda ayrim pedagoglarda kasbiy o'zini rivojlantirish motivatsiyasining sustligi aniqlangan muammolar qatoridan o'rin oldi.

Olingan natijalar oliy ta'lim tizimida professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini ta'minlashda qadriyatlar integratsiyasiga alohida e'tibor qaratish zarurligini ko'rsatadi. Qadriyatlar asosida tashkil etilgan kasbiy rivojlanish modeli pedagoglarning nafaqat kasbiy kompetentligini, balki ularning ma'naviy yetukligi va pedagogik madaniyatini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyalashuvi muhim pedagogik omillardan biri hisoblanadi. Kasbiy faoliyatda ma'naviy-axloqiy, kasbiy va ijtimoiy qadriyatlarning uyg'unlashuvi pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirish, ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlash hamda zamonaviy ta'lim talablariga mos faoliyat yuritishida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida qadriyatlar integratsiyasi professor-o'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi, o'z-o'zini rivojlantirishga intilishi, pedagogik madaniyati va innovatsion faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.

Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida qadriyatlar va kasbiy rivojlanish o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlash pedagoglarning kasbiy kamolotini ta'minlash bilan birga, talabalarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslandi. Tadqiqot natijalari asosida professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyasini takomillashtirish zarurligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Oliy ta'lim muassasalarida professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanish dasturlariga qadriyatlar integratsiyasiga oid maxsus modullarni kiritish maqsadga muvofiq.
2. Pedagoglarning ma'naviy-axloqiy va kasbiy qadriyatlarini rivojlantirishga qaratilgan malaka oshirish kurslari va seminar-treninglar tizimini takomillashtirish lozim.
3. Ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirishga yo'naltirilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqish zarur.
4. Professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida o'z-o'zini rivojlantirish, refleksiya va innovatsion yondashuvlarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish tavsiya etiladi.
5. Qadriyatlar integratsiyasining ta'lim sifati va pedagogik samaradorlikka ta'sirini aniqlashga qaratilgan empirik tadqiqotlarni kengaytirish maqsadga muvofiq.

Xulosa qilib aytganda, professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida qadriyatlar integratsiyasini ta'minlash zamonaviy oliy ta'limning muhim shartlaridan biri bo'lib, u pedagoglarning kasbiy yetukligi, ta'lim sifati va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi barkamol mutaxassislarni tayyorlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2017-yil 19-sentabr kuni BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so'zlagan nutqi // Xalq so'zi gazetasi 20-sentabr, 2017-yil.
2. Абульханова - Славская К.А. Стратегии жизни. - М.: Мысль, 1991. -299 с.
3. Абульханова К.А. Психология и сознание личности: избранные психологические труды. М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО "МОДЭК", 1999. - 224 с.
4. Avloniy A. Turkiy guliston yoki axloq. -T.: Yoshlar nashriyot uyi, 2018. - 97 b.
5. Адлер А. Очерки по индивидуальной психологии. М.: Когито-центр, 2002. -220 с.
6. Karimova V.M. Yoshlarda o'zbek oilasi to'g'risidagi ijtimoiy tasavvurlar: Dis.-T., 1994. - 258 b.
7. Qahhorova M. Vorislik - xulq-odob qadriyatlarini shakllantirishning muhim omili. Falsafa fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. -T.: O'zMU, 2000. -135 b.
8. Леонтев Д.А. Мировоззрение как миф и мировоззрение как деятельность // Менталитет и коммуникативная среда в транзитивном обществе. Томск: Томский государственный университет, 2004. С. 24-31.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.